

Het langdurig onderzoeken van een gebied levert leuke resultaten op. Met name de verschillen tussen diverse vennen komen tot uitdrukking in het onderzoek dat Jan Hermans deed tussen 1982 en 1995 in de Beegderheide.

J.T. Hermans

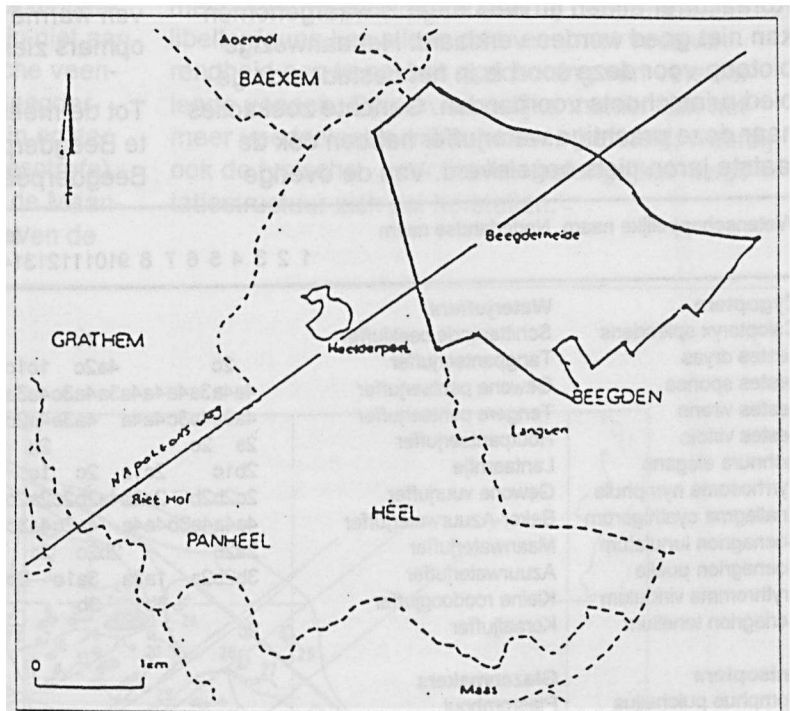
Libellen (Odonata) van de Beegderheide

De Beegderheide is een reliëfrijk restant van een rivierduinen-complex, dat is ontstaan gedurende de laatste ijstijd: het Weichselien.

Het oppervlak bedraagt ongeveer 200 hectare. Het behoorde vóór de gemeentelijke herindeling tot het grondgebied van de gemeente Beegden. Thans valt het gebied onder de gemeente Heel. De Beegderheide bestaat uit twee delen die van elkaar gescheiden worden door de Napoleonsweg. Het noordelijk deel is een waardevol natuurgebied met name door de aanwezigheid van vele vennen; het zuidelijk deel bestaat uit aangeplante dennenbossen en heide.

Vanaf 1982 zijn bij bezoeken aan de Beegderheide de libellen genoteerd. De frequentie van de bezoeken over de verschillende jaren is niet gelijk; bovendien zijn sommige wateren vaker en regelmatig bezocht dan andere. In figuur 1 wordt een overzicht gegeven van alle waargenomen soorten verdeeld over de verschillende vennen. In totaal zijn in de Beegderheide 29 verschillende soorten waargenomen. Dit is een zeer respectabel aantal (42% van de Nederlandse soorten), zeker wanneer we deze gegevens vergelijken met inventarisaties van libellen uit vergelijkbare gebieden (zie onder andere Hermans, 1992). Uit de tabel vallen ook de aantalsklasse en voortplantingsstatus af te lezen. Een uitvoerige vergelijking van deze klassen is te vinden in "De libellen van de Nederlandse en Duitse Meinweg" (Hermans, 1992).

Tot de zeer algemene soorten van de Beegderheide (twaalf of meer vindplaatsen) behoren: Gewone pantserjuffer, Tengere pantserjuffer, Vuur-

Ligging van het gebied de Beegderheide

juffer, Beker-Azuurwaterjuffer, Maanwaterjuffer, Azuurwaterjuffer, Venglazenmaker, Keizerlibel, Smaragdlibel, Viervlek, Zwarte heidelibel en Noordse witsnuitlibel.

Sommige van de hierboven genoemde soorten komen in de Beegderheide algemeen voor, maar zijn provinciaal of nationaal zeldzaam tot vrij zeldzaam. Dit geldt voor de Tengere pantserjuffer, Maanwaterjuffer, Venglazenmaker en Noordse witsnuitlibel. Bij de Noordse witsnuitlibel ligt het aantal vennen waar deze soort regelmatig voorkomt veel lager dan de aangeduide zestien locaties. Dit heeft te maken met de topjaren 1985 en 1986 voor deze soort. Na 1986 is ze nog slechts bij twee vennen in de Beegderheide waargenomen.

Zeer zeldzame karakteristieke soorten voor de Beegderheide zijn de Koraaljuffer en de Geel-
vlekwitsnuitlibel. Beide soorten zijn landelijk vrij
zeldzaam tot zeldzaam. Ze werden slechts een-
maal in de periode 1982 tot en met 1995 waar-
genomen. Voor de Geelvlekwitsnuitlibel is dat niet
zo vreemd, omdat deze soort in Nederland sterk
bedreigd is. Bovendien treedt deze Witsnuitlibel in
gebieden waar ze van oudsher uit gemeld is onre-
gelmatig op in zeer lage aantallen. Het feit dat de
Koraaljuffer alleen in 1984 maar is waargenomen
kan niet goed worden verklaard. Het aanwezige
biotoop voor deze soort is in het bestudeerde ge-
bied ruimschoots voorhanden. Gerichte zoekacties
naar deze prachtige waterjuffer hebben ook de
laatste jaren niets opgeleverd. Van de overige

soorten die maar één of enkele malen in het ge-
bied zijn gezien, behoort het merendeel tot meer
of minder zeldzame zwervers of gasten. Tot de
laatstgenoemde categorie rekenen we de libellen
die in de Beegderheide niet hun optimale voort-
plantingsbiotoop aantreffen zoals bijvoorbeeld de
Gewone oeverlibel of de Plasrombout.
Nieuwkomers in 1995 bleken de Kleine roodoog-
juffer en de Bloedrode heidelibel. De Kleine rood-
oogjuffer laat de afgelopen jaren dankzij een reeks
van warme zomers en milde winters een duidelijke
opmars zien.

Tot de meest soortenrijke vennen behoren de Gro-
te Beegderpeel (ven 18) met 19 soorten, de Kleine
Beegderpeel (ven 11) met 18 soorten, het Beeg-

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Vennen																																																		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32																			
Zygotera																																																				
<i>Calopteryx splendens</i>	Schitterende beekjuffer																			1c																																
<i>Lestes dryas</i>	Tangpantserjuffer																			2c	4a2c	1c1c	2c																													
<i>Lestes sponsa</i>	Gewone pantserjuffer	4a4a3a4a4a4a3a4a4a3c4a3a	<4a	>4a3a	2a4a2b4a	3b	4a	3b																																												
<i>Lestes virens</i>	Tengere pantserjuffer	4a3a4a3c4a4a	4a3a4a2c	<3a	>4a2c	1c	4a	4a																																												
<i>Lestes viridis</i>	Houtpantserjuffer	2a	2c	2a		1c																																														
<i>Ischnura elegans</i>	Lantaamtje	2b1c	2c1a	2c	1c	2c	1c	1c1c																																												
<i>Pyrrhosoma nymphula</i>	Gewone vuurjuffer	2c2b2b	2a2b4a2b2c2a2b	<2a	>2b3a	2b1c2c2b	1c	2b1c2c																																												
<i>Enallagma cyathigerum</i>	Beker-Azuurwaterjuffer	4a4a4a3b4a4a	4a2c4a3c	<3a	>4a3a	3a	4a4a	4a																																												
<i>Coenagrion lunulatum</i>	Maanwaterjuffer	2a2c	2b2c	2c	<1c	>1c	2c	3a1a	2b																																											
<i>Coenagrion puella</i>	Azuurwaterjuffer	3b2b2a	1a3a	3a1c	2b	<2b	>3b4a	2c	2b2a2b3b	2c3a	2b																																									
<i>Erythromma viridulum</i>	Kleine roodoogjuffer	3b		3b																																																
<i>Ceragrion tenellum</i>	Koraaljuffer	2c																																																		
Anisoptera																																																				
<i>Gomphus pulchellus</i>	Plasrombout																																	1c																		
<i>Aeshna affinis</i>	Zuidelijke glazenmaker																			1c																																
<i>Aeshna cyanea</i>	Blauwe glazenmaker	2a	2a																			1c																														
<i>Aeshna juncea</i>	Venglazenmaker	2a	2a	2c1c1a	<2a	>1a1c	2a	1a	1c																																											
<i>Aeshna mixta</i>	Kleine glazenmaker	2b	1c		<1c	>1c	1c																																													
<i>Anax imperator</i>	Keizerlibel	2b2a2a2b2a2a1c2c	2a	<2c	>2c1c	2a3a1a																																														
<i>Cordulia aenea</i>	Smaraglibel	2b	2c	2c	2c	2c	2c	1c	2b1c	2a																																										
<i>Libellula quadrimaculata</i>	Viervlek	4b3a3a2a2a3a2b3a2c3a3b	<3a	>3a2b	3b1c2c3a2a3b	2b	2c																																													
<i>Orthetrum cancellatum</i>	Gewone oeverlibel	2c	1c		2c																																															
<i>Sympetrum danae</i>	Zwarte heidelibel	4a2b2a2b3a3a4a4a4a3a2b	<4a	>3a4a	2a	4a	3a																																													
<i>Sympetrum flaveolum</i>	Geelvlekheidelibel	2b		3b																																																
<i>Sympetrum striolatum</i>	Bruinrode heidelibel	1c																		2c																																
<i>Sympetrum vulgatum</i>	Steenrode heidelibel	1c																		1c																																
<i>Sympetrum sanguineum</i>	Bloedrode heidelibel	2c1c		1c		2c																																														
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Geelvlekwitsnuitlibel																			1c																																
<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	Noordse witsnuitlibel	2c	2b	2c2c2c	<2b	>2b2c	2a	2b	1c1c	1c		1c	1c																																							
<i>Leucorrhinia dubia</i>	Venwitsnuitlibel	1c	2a2a	2a	2a																			2c	1c	2b2c																										
Totaal aantal waargenomen soorten per ven		0	0	0	1	7	12	13	9	12	14	7	18	10	16	8	<11	>19	19	0	13	3	11	15	5	6	0	3	12	2	8	0																				

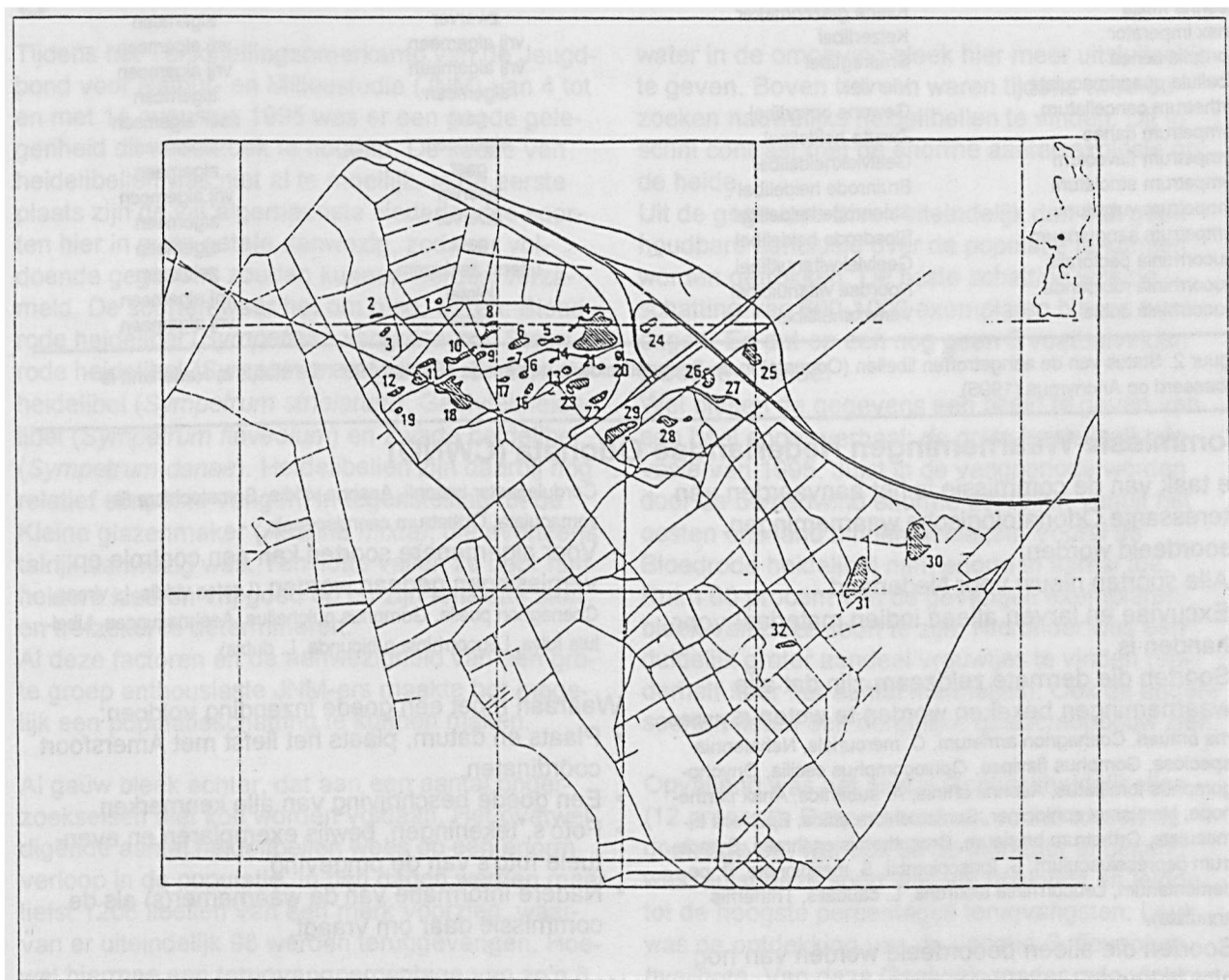
Figuur 1. Tabel van de aangetroffen libellen (Odonata) in de Beegderheide in de periode 1982 tot 1995. Per ven zijn aangegeven:
 • aantalsklasse (1 = eenmalige waarneming; 2 = gering in aantal, tot 10 exemplaren; 3 = matig talrijk, 10 tot 50 exemplaren; 4 = zeer talrijk tot massaal, mee dan 50 exemplaren).
 • voortplantingsstatus (a = zekere voortplanting op basis van larven of excuviovondsten; b = voortplanting waarschijnlijk op basis van eifzet of zeer grote aantallen; c = geen bewijs van voortplanting of voortplantingsgedrag
 < > De gegevens van de vennen 15, 16 en 17 zijn samen genomen.

derven (ven 4) met 17 soorten, het Waggelven (ven 24) en het Zandven (ven 9) met 15 respectievelijk 14 soorten en het Tweede Verlengde Ven (ven 6) met 13 soorten.

Karakterisering van de vennen op grond van de voorkomende libellen.

Het soortenspectrum van de libellen van de Beegderheide betreft allereerst een vrij grote groep ubiquisten. Deze soorten, zoals Beker-Azuurwaterjuffer, Gewone pantserjuffer, Vuurjuffer, Azuurwaterjuffer, Viervlek en Zwarte heidelibel zijn niet aan een bepaald watertype gebonden. Typische veenminnende libellensoorten worden in de Beegderheide niet aangetroffen. Karakteristiek zijn echter de soorten van de matig voedselrijke (mesotrofe) vennen. Tot deze soortengroep behoren de Maanwaterjuffer, Koraaljuffer, Venglazemaker en de

drie *Leucorrhinia*-soorten. Juist deze soorten zijn na 1990 in de Beegderheide sterk in aantal achteruit gegaan. Dit heeft te maken met de toegenomen eutrofiëring in alle vennen. De karakteristieke soortencombinatie die nog aanwezig is, dreigt thans verdrongen te worden door soorten die gebonden zijn aan voedselrijke wateren. Het verschijnen van de Kleine roodoogjuffer en de Bloedrode heidelibel moet dan ook niet als een aanwinst beschouwd worden. Herstel van de karakteristieke mesotrofe milieus met de daarbij behorende libellenfauna kan alleen door een met voortvarendheid aan te pakken opschoning van verschillende vennen. Op een dergelijke manier kan het meer voedselarme milieu worden hersteld, waarbij ook de typische - voor libellen belangrijke - vegetatiestructuur zich zal herstellen.

Ligging van de vennen

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Beegderheide	Status Nederland
Zygoptera			
Waterjuffers			
<i>Calopteryx splendens</i>	Schitterende beekjuffer	zwerver	vrij algemeen
<i>Lestes dryas</i>	Tangpantserjuffer	lokaal	vrij zeldzaam
<i>Lestes sponsa</i>	Gewone pantserjuffer	algemeen	algemeen
<i>Lestes virens</i>	Tengere pantserjuffer	vrij algemeen	vrij zeldzaam
<i>Lestes viridis</i>	Houtpantserjuffer	lokaal	algemeen
<i>Ischnura elegans</i>	Lantaamtje	zeldzaam	zeer algemeen
<i>Pyrrhosoma nymphula</i>	Gewone vuurjuffer	algemeen	algemeen
<i>Enallagma cyathigerum</i>	Beker-Azuurwaterjuffer	algemeen	zeer algemeen
<i>Coenagrion lunulatum</i>	Maarwaterjuffer	lokaal	vrij algemeen
<i>Coenagrion puella</i>	Azuurwaterjuffer	vrij algemeen	algemeen
<i>Erythronma viridulum</i>	Kleine roodoogjuffer	zeer lokaal	vrij algemeen
<i>Ceragrion tenellum</i>	Koraaljuffer	uiterst zeldzaam	vrij zeldzaam
Anisoptera			
Glazenmakers			
<i>Gomphus pulchellus</i>	Plasrombout	gast	vrij zeldzaam
<i>Aeshna affinis</i>	Zuidelijke glazenmaker	zwerver	zeer zeldzaam
<i>Aeshna cyanea</i>	Blauwe glazenmaker	lokaal	algemeen
<i>Aeshna juncea</i>	Venglazenmaker	vrij algemeen	vrij algemeen
<i>Aeshna mixta</i>	Kleine glazenmaker	zwerver	algemeen
<i>Anax imperator</i>	Keizerlibel	vrij algemeen	vrij algemeen
<i>Cordulia aenea</i>	Smaragiibel	vrij algemeen	vrij algemeen
<i>Libellula quadrimaculata</i>	Viervlek	algemeen	algemeen
<i>Orthetrum cancellatum</i>	Gewone oeverlibel	gast	zeer algemeen
<i>Sympetrum danae</i>	Zwarte heidelibel	algemeen	algemeen
<i>Sympetrum flaveolum</i>	Geelvlekheidelibel	gast	algemeen
<i>Sympetrum striolatum</i>	Bruinrode heidelibel	zwerver	vrij algemeen
<i>Sympetrum vulgatum</i>	Steenrode heidelibel	zwerver	algemeen
<i>Sympetrum sanguineum</i>	Bloedrode heidelibel	gast	algemeen
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Geelvlek-witsnuitlibel	uiterst zeldzaam	zeldzaam
<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	Noordse witsnuitlibel	lokaal	vrij algemeen
<i>Leucorrhinia dubia</i>	Venwitsnuitlibel	lokaal	vrij algemeen

Figuur 2. Status van de aangetroffen libellen (Odonata) in de Beegderheide in de periode 1982 tot 1995. De status in Nederland is gebaseerd op Anonymus (1995).